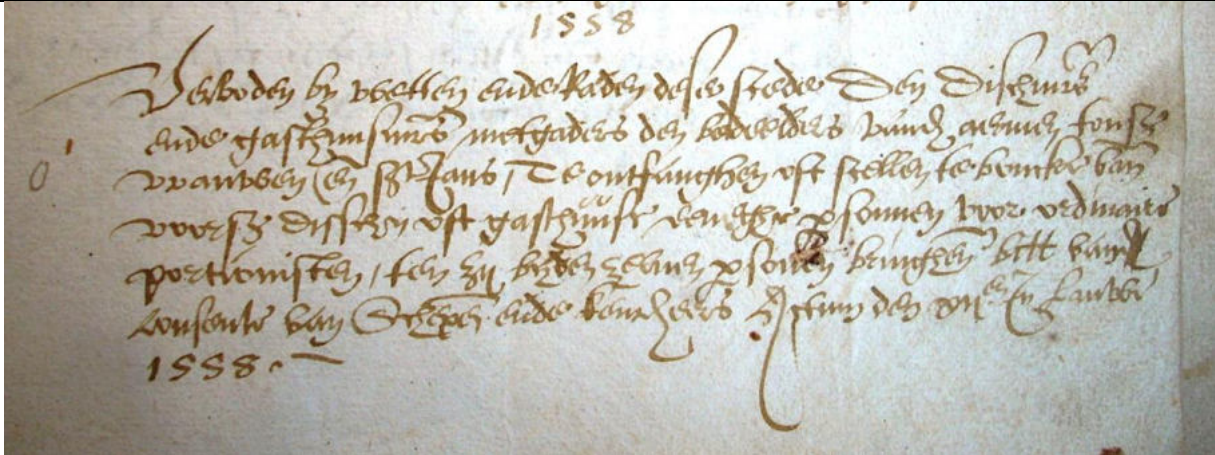

Het jaar 1559

12 januari 1559 – Strikte armenzorg – SAP Resoluties A

De armenzorg verstrekt door Dis, Gasthuis en andere actoren wordt strikter opgevolgd. Uit volgende resolutie blijkt dat de magistraat steeds goedkeuring moet geven bij nieuwe vragen om hulp:

‘Verboden by wetten ende raden deser stede, den dischmeesters ende gasthuusmeesters metgaders den bedeeders van de aermen tOnse Vrouwen ende St. Jans, te ontfanghen oft stellen te boucke vande voorseide dissche ofte gasthuuse eeneghe personen voor ordinaire portionisten, ten zy by den zelven personen brenghende letteren van consente van de schepenen ende keurheers

Actum den xij in lauwe 1558’

Margaretha van Parma

*In 1559 verlaat Filips II voorgoed de Nederlanden omdat hij in Spanje te veel werk aan de winkel heeft. Hij benoemt zijn tante **Margaretha** tot landvoogdes der*

*Nederlanden, met ouwe getrouwe **de Granvelle** om haar in raad en daad bij te staan. De invloedrijke*

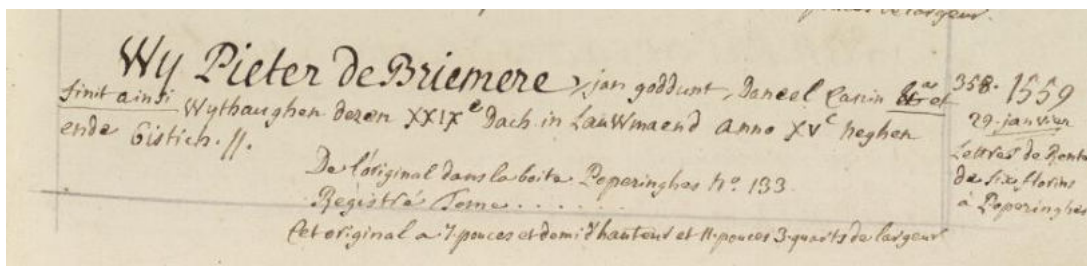
Granvelle wekt haat op bij de Nederlandse adel.

20 januari 1558 - n.s. 1559 – Pointinge – Resoluties A folio 86

Nog altijd is de 'pointinge' van die van binnen en die van buiten de balie een probleem in Poperinge.

Es gheordonneert by wetten ende raden datmen de pointynghe van Kersmisse lviij pointen zal ghelic de andere iij ofte iiij voorleden jaeren ghevende dye van binnen ende buuten elck de helft vande voorseide pointinghe waerop die van binnen houden zullen de quytsheldinghe stont gheheele themlieden proffyte metgaeders heurlieden yssuwen ende die van buuten zullen inden ghelicke hebben heurlieden yssuwen ende breder nyet
Actum den xx in lauwe 1558

29 januari 1559 – Lening van 6 gulden – Cartulaire de St. Bertin – nr. 9 – folio 463

3 april 1559 – Vrede van Cambresys -

Pauwel Heindericx schrijft het volgende:

Als den oorloge nu beth dan seven jaren tusschen de coningen van Spagnien ende van Vranckrijcke gedeurt hadde, sonder groot voordeel aen den eenen ofte den anderen bygebracht te hebben, wiert door hen eyndelinghe gecosen **het casteel van Cambresijs** om daer van **peyse** te handelen; den selven wiertter gesloten op den **3de april 1559**.

In de voorwaerden van dien was Engellant oock begrepen.

Het verdrag tussen Frankrijk en Engeland werd gesloten op de 12de maart. Hierbij werd bepaald dat Cales Frans mocht blijven tegen een vergoeding van 500.000 écus.

Het tweede verdrag bepaalde dat Frankrijk moest afzien van alle aanspraken op Italiaans gebied. Daarnaast werd de westgrens van het heilig Roomse Rijk verlegd naar het zuiden zodat de Habsburgers geen 'vazal' meer waren van de Franse koning en

Frankrijk dus alle aanspraak op Vlaanderen verloor. Ter opluistering van het verdrag werd er een steekspel georganiseerd waaraan waar aan Hendrik II persoonlijk meedeed. Hij kreeg een lans in een van zijn ogen, waaraan hij enkele dagen later overleed. De daaruit

resulterende politiek instabiliteit droeg bij aan het uitbreken van de Hugenotenoorlogen, die Frankrijk tientallen jaren zouden teisteren.

In Vlaanderen werd de vrede van Cateau-Cambresis bezongen door de marktzangers.

Rijst wt den sla - pe, die sijt be - swaert, ver - blijft u in
Mars is ver - jaegt met si - ne stan - daert, ver - stroyt u nu

de - sen gul - den tijt. Lof God, int hooch - ste ghe - be - ne - dijt, tot el - ken
strijt, twist, haet en nijt.

kee - re, den peys play - sant is nu int lant, loeft God den Hee - - re.

1

Rijst ut den slape, die sijt beswaert
Verblijt u in desen gulden tijd
Mars is verjaegt met sine standaert
Verstroyt u nu strijt, twist, haet en nijt
Lof God, int hoochste ghebenedijt
Tot elken keere
Den peys playsant is nu int lant
Loeft God den Heere

2

Ghy heeren en wet der stadt eerbaer
Alle cooplieden en schutters mee,
wilt triumpheren en vieren claer
Voor twist ist nu al peys en vree
Wilt locht op springhen en rueren u lee
Gheeft God de eere
Den peys playsant is nu int lant
Loeft God den Heere

3

Alle ambachten en cosnten jent
En die met sorghen sijt bevaen
Al heeft ons benauden tijt gheschent
Ick hope het wordt seer haest ghedaen
Wilt vroolick sijn en druck afstaen
Alsoo ick leere
Den peys palysant
is nu int lant
loeft God den Heere

4

Ghy gulden der rhetorijcken soet
Met blyden schijn wilt vrolijck sijn
Druck van u doet, maect eenen moet
Doer Gods ghenade twordt noch al sijn
Wilt fray hoveren en drincken den wijn,
Vrij van verseere

Den peys playsant is nu int lant
Loeft God den Heere

5

Wilt danckelijk nemen alsoot betaemt
Ghy edel heeren, ons slecht voorstel
Van Tviolierken ut jonsten versaemt
Die tuwen dienst niet en syn rebel
Verjaecht is nu snel doorloghe fel
Dies vruecht vermeere
Den peys playsant is nu int lant
Loeft God den Heere

Op de 23ste april 1559 valt te Hondschoote Jacob Pierin en Arnold Herveloo in handen van het gerecht Pierin, geboren te Rellens-Capelle, heeft zich blijkbaar in Harlingen (Friesland) laten herdopen door een zekere Lenaert Bauwins.

Ook Herveloo heeft zich door deze Bauwins laten herdopen, maar dan in Menen.

De twee worden beschuldigd zich dagelijks te hebben ‘vervoordert met notoirlyke suspecte ketters te hantieren ende frequenteren, elckanderen leerende ende uutlegghende’.

Gezien zij deze dwaelinghen, onghelovicheyt, ketterye ende afgryselicke blasphemie niet wilden afzweren werden de wederdopers uiteindelijk veroordeeld

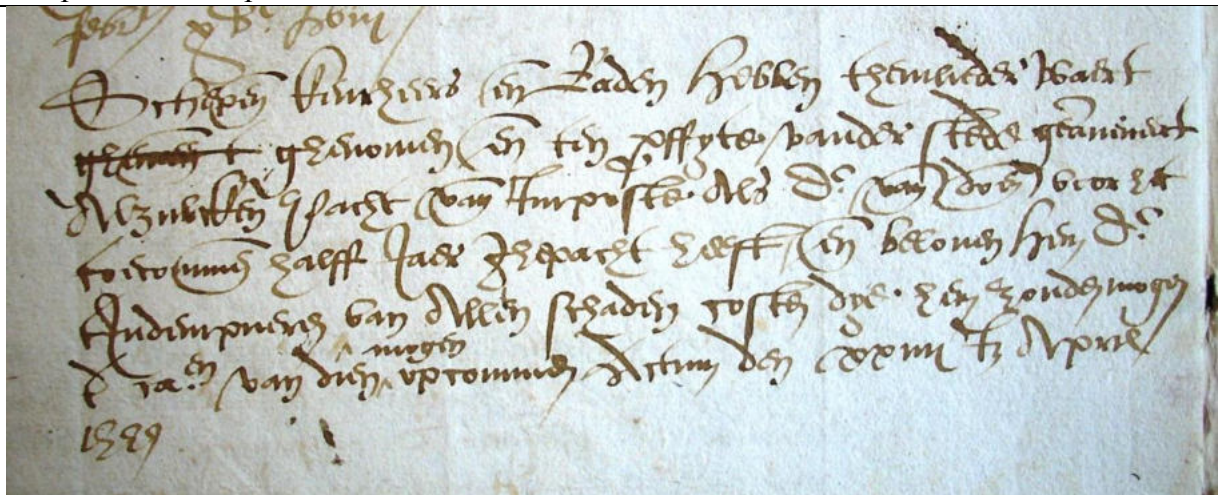
‘geleet te wesen by den bailliu ende zynen officiers tot up de marct deser stede ende ulieden aldaer te leveren in de handen van den officier crimineel,

om by hem gheleet te zyne ende ghebonden te wesen elck an eenen stake,
ende daernaer verwoorcht (gewurgd),

alzo uwen persoon vleesch ende beenderen met den viere verbrandt
ende consumeert zynde in asschen ende pulvere,

verclaersende voorts alle uwe goedinghen waert tzelve gheleghen ofte ghestaen zy,
gheconfisqueert te weesen ‘sheeren proffycyte, ofte dient met rechte toebehooren zal.’

24 april 1559 – Imposte - Resoluties A

Schepenen, kuerheers ende raden hebben themlieden waert genomen ende ten proffyte vander stede gheannimeert alzulken pacht vande imposte als die van doen geordonneert toecommende halff jaer ghepacht heeft ende beloven hem omme tindempnere van allen schaden, costen dye hem zouden mogen daervan van dien moghen opcomen
Actum den xxiiij in april 1559

Het is dus het magistraat zelf en geen particulier pachter, die de imposten op de wijn, azijn, gebranden wijn en bieren pacht. Ook het probleem van het halen van wijn uit de kelder van de proost wordt weer besproken:

Es inder ghaenke by wetten ende raden gheraemt dat omme van doen **Andre Gillis Pieter Debrievere, Jan Bruelandt, Jan de Reckemaeker doude ende Lauwers**; als daer toe ghecommiteert zijnde zullen gaen mids dat myn heere, van Sinte Bertins binnen deser stede binnen acht daghen compteren by hem om voort te procederen inde ontgonste zake nopende **den kelder van mijn heere den proost** ende indien myn heere den prelaet alhier nyet en quaeme, zyn om tselve rapport te doen gecommiteert om tSte Omars te reysen omme vande doen Pieter de Brievere, Lauwers Preys ende meester Adriaen aldische
Actum eodem

En er wordt afgesproken dat de tavernehouders die moeten instaan voor het logeren van de Spaanse ruiters bij voorrang dienen betaald te worden van uit de rekening van de ommestellingen.

Es gheordonneert by wetten ende raden dat men alsulcke costs assen by rycke off schamele taverniers off andere int logieren vanden peerderuuteren Spaegnaerden ghedoocht werden dat dye hemlieden verghoeden ende betaelt worden commende de penninghen by capitaele ommestellinghen alzo wel op dye van buuten als binnen
Actum den xxvij in april xvc lix

12 mei 1559 – **Geen vette vis, noch bisschop voor Veurne**

De magistraat van Veurne denkt zijn voordeel te doen met de verwoesting van de oude bisschopsstad Terenbrug (Thérouanne). Pauwel Heinderycx in zijn 'Jaarboeken van Veurne en Veurne ambacht':
'...dat de Veurnaars te dezer gelegenheid boden naar den Keizer zonden met eene requeste, by dewelke zij oodmoedelijk verzochten dat het hem zou gelieven den bisschoppelijken stoel binnen hunne stad over te brengen. 't Was een middel om Veurne op te helderen (=verfraaien). Dat en zwegen zij in hunne requeste niet. Zij vertoogden dat Veurne

gelegen was in **een zeer rustig oord, verre van de frontieren der vijanden** – lees: Frankrijk – ende byna in't midden van het Vlaamsch quartier der diocese van Terenburg.

Verder werd er nog bijgezeid, dat er ter plaatse eene schoone collegiale kerk bestond, Sint Walburga te weten, die schoone genoeg aangeleid was, de choor die nog staat, toogt dat die kerke tot eene zeer prachtige kathedrale kon voltrekken worden.

Voorts, in Veurne zelve zeiden zij, stonden fraaie huizen met nog meer ander gerief, bekwaam om een bisschoppelijke staat te onderhouden.

Keizer Karels antwoord was nog al voldoende en de Veurnaars hoopten: 't begon in den mond te loopen dat het bisdom naar Veurne ging overgebracht worden, of men zou daar een der nieuwe bisdommen vestigen die stonden om in de Nederlanden opgericht te worden

Toch 't verging al in rook, en **'t nieuw bisdom in Vlaanderen werd 't Yper** opgericht.

Verder werd de zaak van Terenburg onverlet gelaten tot in 1559 in de vrede van Cambresis besproken werd dat Terenburg moest afgebroken en te niete blijven.

Voorts dat de goederen van het bisdom van die naam, zouden gedeeld worden als volgt; een deel tussen Frankrijk om tot Bonen (=Boulogne) een nieuw bisdom te stellen, over 't gebied dat de bisschoppen van Terenburg gehad hadden in dat land, een deel der goederen ging aan de koning van Spanje, die een bisdom te Sint Omaars stelde.

Hij begiftigde deze nieuwe stoel met al dat de bisschoppen van Terenburg plachten in Artois te hebben, met bijvoeging van een klein deelke van Vlaanderen, langs de laatste landstreek gelegen.

Met het overige deel der diocese van Terenburg, dat in Vlaanderen lag, werd het Bisdom Yper begiftigd, zo dat Terenburg zelve in drie gesplitst werd.'

*Op vraag van Filips II herverdeelt paus Paulus IV de Nederlanden in 3 aartsbisdommen en 15 bisdommen. In een bulle van 11 maart 1560 legt Pius IV de grenzen van de nieuwe bisdommen vast. De parochies van Poperinge vallen nu onder het **bisdom van Ieper**. De nieuwe kleinere bisdommen laten de bisschoppen toe om bij crisissituaties korter op de bal te spelen. Zo komt de bisschop van Ieper op 7 april 1561 in hoogsteigen persoon preken in het rumoerige Hondshoote (zie verder). Het **bisdom van Sint-Omaars** zal geleid worden door 'onze' **Gerard d'Hamericourt**. De oorspronkelijke kandidaat was Wilhem de Poitiers, de proost van de collegiale kerk van Veurne. Volgens de officiële versie overleed de Poitiers voor hij het ambt kon aanvaarden. Maar sommigen beweren dat hij bedankt had voor de eer. Op 12 september 1563 zal d'Hamericourt in Brussel tot bisschop van Sint-Omaars gewijd door kardinaal Granvelle, aartsbisschop van Mechelen.*

18 mei 1559 - Schoolmeester Boudewijn Woesteland en Bazelis – Resoluties A folio 86 Info Germain Schoonaert – Westhoek

*Meester **Boudewijn Woestland** kwam in **1549** terecht in Diksmuide als schoolschoolhouder dit gebeurde nadat de ouders verschillende klachten tot het stadsbestuur hadden gericht.*

*Zij waren van mening dat hun kinderen onvoldoende vooruitgang boekten op de school. Zij voelden zich verplicht hun kinderen naar andere scholen te sturen **buiten** de stad.*

Tot dan werd het onderwijs in Diksmuide verzorgd door de clerus. Het stadsbestuur stond erop dat het onderwijs terug op niveau gebracht werd en men opteerde voor het oprichten van een kostschool.

Daarom sloot men een akkoord met meester Boudewijn Woestlandt die over een twintigtal kostgangers kon beschikken. De stad kocht een huis aan dat ruim genoeg was en zijn salaris kwam uit de kas van 'de Gheestelycke goedynghen'. De kostschool werd echter, omwille van financiële problemen, in 1553 gesloten.

Meester Woestelandt vertrok naar Poperinge, maar een juiste datum van indiensttreding kennen we niet.

*We weten dus wel dat hij hier op **18 mei 1559** zijn onderwijsloopbaan stopte.*

Ghemerct tovergheven vander schole gedaen by meester Boudewyn Woesteland ende voor schoolmeester anghenomen meester **Nicolas Bazelis** by wetten ende raden ten werderroupen van hemlieden mede dat den heere accordeert
Actum den xvij in meye 1559

Vanaf 1572 duikt Woestelandt terug op als notaris te Ieper.

1 juni 1559 – De nieuwe proost en zijn wijn – SAP 467 - Resoluties A
--

*Op 30 juni 1559 vertrok de proost De Tollenaere naar de abdij van d'Auchy-les-Moines. Hij werd opgevolgd door **Jean de Pottère**, die afkomstig was van Hazebrouck. Deze ontving het habijt op de 5de september 1522 en was eerst keldermeester en dan onderprior alvorens dat hij in proost in Poperinge werd. Lang kon hij dit niet blijven want hij stierf op de 3de oktober 1562.*

Ondanks de aanstelling van een nieuwe proost, bleef het probleem van het halen van wijn uit de kelder van de proost, bestaan. Wanneer de afvaardiging die naar Sint-Omaars gereisd was terug thuis was, kwam men tot een nieuw besluit.

Na 't verdoogh ghedaen by schepenen ende kuerheers vande stede van Poperinghe den raden ende notablen des zelven stede ende relaes vander andworde welcke zy ghehad hebben ter presentie vanden ghedeputeerden van den zelven raden ende notablen, nopende den clacht by huerlieden ander wet by requeste ghedaen, vande menichmmalighe vercopinghe ende groote slete van wynen die mijn heere den proost de voorseide stede doende es, die zelve wynen vercoopende **zonder betalinghe van eenighe assisen** – wesende dat mijne voorseide heere van St. Bertins van gheenen advise ware mindere quote te gheneiren dan van zesse vaten sjaers commende 61 stoopen daghe, ende indien die vande stede daarmede te vreden waren mids danaff gheenen bezeghelthede vander stede, zal den zelven heere prelaet danaff oock de stede bezeghelthede gheven telcx gheinstichede

Es tadvis vanden raden ende notablen voornoemd ende gheven dezen replicque dat men mynen voornoemde heere bidden zal te vreden te willen wezen metten ghepresenteerde iij vaten ende inghevalle van rifuse, zullen hemlieden de zelve raden ende notablen hemlieden danaff voorsien ende heurlieden recht vernoughen zo zy te rade werden

Actum den eersten in wedemaent xvc lix

Versouckende dat tzelve verzochte ghedaen werde by u wetten u raden ende u notablen vander stede ter coste vanden stede

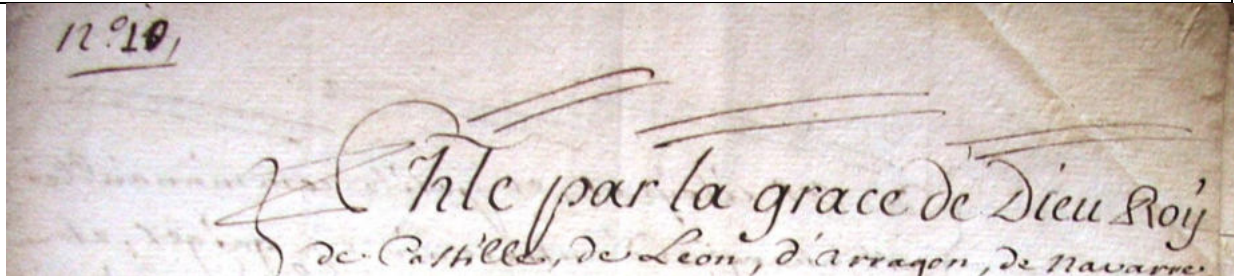
Op dezelfde dag wordt er nog een belangrijk besluit genomen voor de brouwers van Poperinge:

Ghestatueert byden heele wet ende raden ende geordonneerd dat men voordaen nyet en zal moghen brauwen buyten wachte ende baillien dezer stede up arbitraire correctie

*Pladijs schrijft over **het koren** van dit jaar:*

Inde somer was het kooren niet te diere, want het gold om 11 pond parisis de rasiere. En van dit jaer tot 1565 gingen alle etelyke waren om eenen redelyken prys, en daer en viel in dese gewesten niet veel notabels voor.

18 augustus 1559 – Raad van Vlaanderen – nummer 22912

Charles – par la grace de Dieu – roy de Castille, de Leon, d’Arragon, de Navarre, de Naples ... etc .

A tous ceulx qui cespresents lettres verront, scavoir faisons qu’avons receu l’humble supplication des eschevins et kuerheers de la ville de Poperinghe – pour eulx et au nom des conseaulx, notables et communaulté d’icelle ville, contenant comme ladicte ville nonobstant la rarité de ses citoyens, et petite communaulté est chargée d’entretenir en gaiges, et sallariser **seize gens de loy partiz en deux bancqz** -

a scavoir sept eschevins et neuf kuerheers pour l’administration de justice, illecq qui ne rendonde pas seulement aux grand fraiz et frustrer depens de ladicte ville, mais cause en icelle divers inconveniens, des ordres et discordz, estand iceulx deux bancqz de jursticiers en aulcunes coguitions de causes uniz en ung colelge et en aultres separez, comme ayans les eschevins separement la cognoissance du droict des orphelins et vefves, d’adheritement, agriculture et leurs dependens, les kuerheers de crisme et toutes action, illiquizes et vaques sourdans du faict de marchandise tant des estrangers y arrestez que dees cytoiens et iceulx deux bancqz conjointement de certaines matieres limiteër comme en parite liquider par cedulaes, tailles et semblebles, ensemble de crisme mixte et actions reëlles et judinaires, tellement que plusierus fois l’on y doubte et debat a qui d’eulx appertienne la cognoissance de cause au rand desplaisier desdicts suppliants et interest du bien publicque de ladicte ville ce considéré ils nous ont supplié que pour oster tout desordre et dissensions il nous plaize leur octroyer que ladicte ville de Poperinghes se puisse gouverner d’oresenavant pas la judicature **de onze ou douze justiciers**

sullement, dont ces deux premiers soient Bourgmaitres, l’ung du corpts de la ville, le second de la loy, et les aultres eschevins qui comme es aultres noz villes de pardeca – ayent toute cognoissance de cause et unanime administration d’icelle bille et de ce leur faire depescher noz lettres d’octroy a ce pertinentes, pour c eest il que nous les choses susdicts considereër et sur icelles eu l’advis de noz amiz, et feaulx les president et gens de notre chambre du conseil en Flandres, mesmement eu le consentement de reverent sire en dieur notre chier et bien amé l’abbé de Saint Bertin – seieur temporel dudict Poperinghes – et pourtollier et oster tout desordre et dissensions que jusques a present souvent y sont adveuer au faict de la justice tant civile que criminelles et politicque pour la diversité des bancqz et colleges, et aussy pour sublever ladicte ville des grandz charges, et fraiz – qu’elle souffre pour sallariser et gaiger grand nombre de gens de loy, d’illex audict suppliants juclinans favorablement a leurdicte requeste et supplication – leur avons de notre certaine science et puyssance royalle octroyé consenti, ordonné et accordé – octroyons, cosnentions, ordonnons et accordons de grace espiciale par ces presentes que d’oresenavant pour la judicature de ladite ville tant en civil comme cisme y aura douze justhiciers tant sullement – dont les deus premiers se nommeront Bourgmaitres – l’ung du corps d’icelle ville et l’aultre de la loy et les dix aultres eschevins –

faisant tous ensemble ung bancq et ung college ou lieu ause justques a present ilz se sont appell's keurheers et ont esté repartiz en deux bancqs le quel nous avons aboly et abolussons par cesdits presentes vuellans et ordonnans que lesdicts douze justiviers ayent cognoissance de toutes causes, et unanime administration des affaires de ladict ville, comme ont tous aultres burgmaitres et eschevins de noz villes de pardeca, si donnons en mandement a notre amé et feal cousn le prince de Gaure, conte d'Egmont, le gouverneur pour nous de noz pays et contez de Flandres et Artois, auxdicts de notre conseil en Flandres, et a tous aultres noz justiciers, officiers et subjects, cun ce regarera, que de ceste notre presente grave, octroyé, consentement et ordonnans facent laissent et seuffrent lesdeicts suppliants et luers successeurs en loy hoyt et user sans aulcun contredit ou empeschement au conctraire, car ainsy nous plaist il – en tesmoing de ce avons faict metre notre seel a ces presentes
 donné en notre ville de Gand le xvijde d'aougst l'an de notre sieur mil cncq cens cinquante neuf - de noz regnes a scavoir de Espagne – Sicillie etc - le quatriesme et de Naples le siciesme,
 sur le remplis étoit par le roy en son conseil signé de la Torre avecq paraphe

Collatie – De Baenst 1720

7 september 1559 – Bier, tonnen en 't Zwynland – SAP 467 - Resoluties A folio 88
--

Ordonnerende allen brauwers binder stede brauwende te doen gaugieren heurlieden tonnen, oude ende nyewe ende die te doen branden metten marcke vander stede vanderstond zy die vullen zullen met bier op de boete van iiij pond parisis van elcken tonne die bevonden werd ter contrarien ghedaen thebben

Actum den vij in september 1559

Op 19 september 1559 wordt er een nieuwe 'gaugeerder' aangesteld:

Es byden wet ongheordonneert ende gheconsenteerd **Maillart Vanden Maerle** als gaugeerder vanden biertonnen vande toecommende jare te hebben ende

heffen vanden brauwers over het gaugieren ende branden van elcker tonne vande vj deniers parisis ende xl pond parisis – in gratuteyte vander stede

Actum den xix tich in september 1559

Bier en wijn en 't Zwynland

Item gheordonneerd dat dofficieren vanden biere ende broode zullen stellen ende taxeren de grootte vanden assise te betalen vande ingelsche ende vuytlandsche biere alhier inne gheslegghen, ghedroncken theurlieden discretie ter wederroupen vanden heere ende wet Ghebiedende een yegehlicken hem hiernaer te revileren op peine van gheen bieren te moghen inne doen

Item es gheordonneert ende verboden byden heere ende wet dat hem voordan nyemand en vervoordere te halen eenich bier oft wyn oft te gaen dryncken ten Zwynlande up de boete van iij pond parisis ende de kannen ende verdroncken verteird die aldaere ghehaeld werd telcken reyse alst tzelve ghebeuren zal - wanaff beslach competeerd elc dienaers deser stede Eodem

Ordonnerende insghelicx datmen alle kannen ende onghefulde tonnen van voornoemde inghelsche ende vutlandsche bieren op zal vullen binnen de schepe op peine van vij pond parisis van elcken cant te verbeuren diemen bevinden zal ghewooght ende ghestelt te wesen zonder suffissantelic ghevult te syne alsoo

7 september 1559 – **De pest in Poperinge en het stro** – SAP 467 – Resoluties

Op dezelfde dag wordt er een nieuw besluit genomen betreffende de pestlijders, wat er ons nog eens op wijst dat de pest weer opgedoken was in Poperinge.

Gheordonneert dat men voortan alle ghestorvene van de peste **begraven zal by nachte, nae de scelle. De scelle of schelle is het kleine kloksje tot klepperde als avondklok.**

Ordonnerende den gehinfecteerde van de zelve peste, binnen wyens huuse yemant ghestorven wert, dat zij **stroo** buyten steken tot ten eynde van de zes weken; ende **daer nyemant overleden es een roeiken (stok) buyten te stekene.**

Ghebieden voorts alle gheinfecteerde heurlieden deuren, ten minsten de onderste, ghesloten te houden ende hemlieden scerpelick **verbiedende binnen eene van de drie kercken te commene** omme misse te hoorene ofte anderssins, noch ooc up straete ofte elders binnen stede te gaen, breeder dan van VIII totten IX heuren voor den noene ende van den vieren totten zes heuren naer den noene, omme heurlieden noodruft te haelene. Elck point up arbitraire correctie van de wet.

Actum 7 september 1559

*Ben Hartman¹ schrijft dat het gebruik om stro te gebruiken om aan te duiden dat er een dode in huis is, dateert van de tijden van de pest. Hij haalt **Van Sasse van Ysselt** aan die stelt dat het gebruik om een strobos voor het sterfhuys te plaatsen, waarschijnlijk ontstaan is, toen men door een uitwendig teken in de tijden van besmettelijke ziekten, het publiek wilde waarschuwen, dat er iemand aan een aanstekelijke ziekte overleden was. Dat klopt alleszins met het Poperingse decreet. De personen die de doden die aan de pest overladen waren, kwamen afleggen en begraven en die ook de taak op zich dienden te nemen om het huis weer zuiver te maken werden 'reeuwers' genoemd, vandaar ook dat men de strowis voor de deur ook soms 'reeuwersstro' noemde.*

Sommige schrijvers waar onder Renée Hrisch stelt dat dit stro ook een afweermiddel was tegen de boze geesen en ter bescherming van de ziel van de afgestorvene.

Je zou zo nog van het bed op het stro geraken.

25 september 1559 – Thanneken in de Noordstraat - Halmen

Bartholomeus de Baardemakere

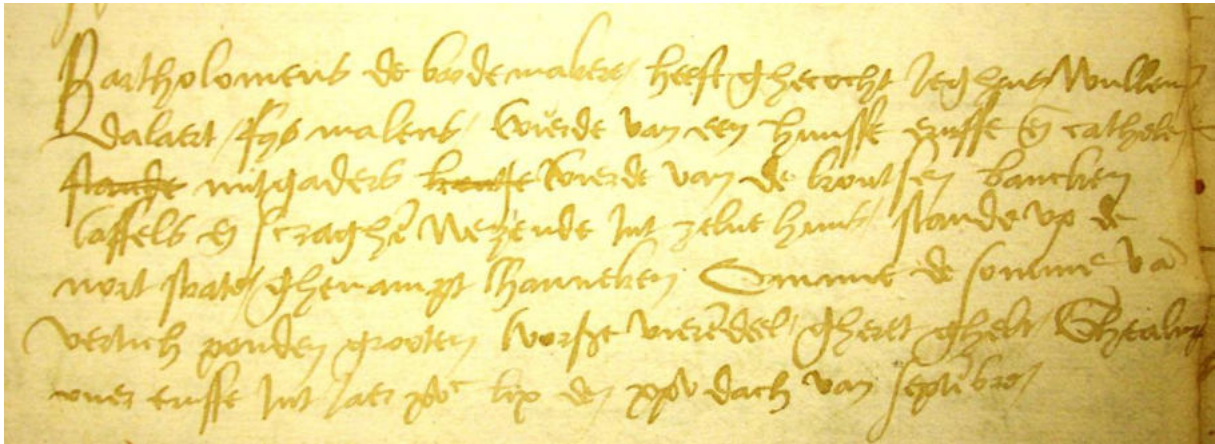
heeft ghecocht jehens **Willem Dalaert filius Malens,**

tvierde van een huusse, erffe ende cathelen mitgaders tvierde van de koutsen, bancken, taffels ende scraghen wezende int zelve huus, stande up de Noortstraete

ghenaempt **tHanneken**

Omme de somme van vertich ponden grooten, tvorseide vierendeel gheghereet ghelt Ghealmpt over erffe int jaer xvc lix den xxv dach van september.

¹ <http://www.benhartman.nl/begrafenisrituelen/kentekens-van-overlijden/buiten-het-sterfhuys/stro/stro-en-besmettelijke-ziekte/>

Het 'thanneken – zal later nog lang bekend blijven als 't Haantje en was dus een belangrijke herberg in de noordstraat – de tegenwoordige Gasthuisstraat; gelegen naast het 'Wit' huis of het 'wijde' huis, de huidige herberg de 'Stadsbalance'. 'tHaantje was dus gelegen waar nu 'Roosdaal' gelegen is.

Voor dit jaar geven we eens de betalingen voor de bijzondere stadsfuncties van 'controllleur' en 'refectiemeester'.

November 1559 – Opsporing verzocht

Op 19 november 1559 stuurt de magistraat van Nieuwkerke een spoedbrief naar de Raad van Vlaanderen:

'Hoogheyt, Eydele ende moghende heeren met alder onderdaniche, tuwaerts, Myne voornoemde heeren, obtemperende tuwen beveele ende ordonnancien, zo eist dat wy met alder diligencie ghecommuniquiert hebben met onsen prochiepape – *parochiepastoor* - tinhouden van lettren an ons ghedadresseert ter causen van de **heresie ofte suspecte personen**. Den voornoemden prochiepape ons verclarende aengaende van eenen **Andries de Zomere**, met zynder huysvrauwe die hy te vooren belast hadde, die sichtent gheobegiert ende huerlieden excuse ghedaen hebben ter wat intentie zy niet te biechten gheweist hadden, ende nu ter tyt ter kercke commende als catolicque personen.

Ende aengaende van eenen **Christiaen Houvenaghele** die als **niet willende obedieren**, als by den welcken wy denzelven Houvenaghele innedaeghinghe hebben, ende voort op hem procederen, overmits dat hy zyn huys absenteert ende niet apprehendelyck en es.

Den voornoemden prochiepape gheene andere personen en weet, die suspect zoude mooghen weesen, resideerende ofte woonachtich onder onse jurisdictie.

Hooghe, eydele ende moghende heeren – God zy met ulieden, d'eisen xix novembris 1559.

Ook uit Belle (Bailleul) en Mesen krijgt de Raad van Vlaanderen bericht.

*In Mesen bericht men op 27 november 1559 dat er wordt gezocht naar **Jan van Steenkiste**, naar de **weduwe van Pieter Vrammont**, naar **Jan Zwynghedau** 'filius Jans', naar zijn echtgenote, naar de dochter van **Franchois de Bels** en nog enkele personen. Ook in 'Steegher' (Estaires), Steenwerck en Niepkerke (Le Nieppe) wordt onderzoek gedaan.*

*In Belle gedraagt ene **Pieter Beicke** zich blijkbaar verdacht, 'ende jeghens alle andere die ghesuspecteirt zyn wesende vander heresie, woonende binnen deiser stede end onder de limiten van onser jurisdictie, die wechgheloopen zyn, te weitene: **Jan Eecke**, **Joryne Vandewalle**, **weduwe van Henric Gallant**, de huysvrauwe van **Pieter Steutin**, ghehaempt*

Jacquemyne Loycx, Willem de Veye filius Passchiers, Maykin Wecsteens, weduwe van Pieter Qyestroy, Claise Gallants, weduwe van Pieter Mannen, Kathelyne, huer dochter, Pieter Damman ene Frans Brues de jonghe, es den bailliu deiser steide jeghens hemlieden procederende by daghynghe in persoonen te compareiren up peine van banne ende confiscatie van goede, etc.'

De briefschrijver maakt ook melding van verdachte samenkomsten 'in het Belhout, een bos kort bij Belle, maar helaas valt dit bos buiten de jurisdictie van Belle.

En er moeten nog feiten gerapporteerd worden:

'Voorts den bailliu van deser stede heeft ons verclaerst dat hy ghedesisteert heeft ende noch doet te procederen jeghens **de huusvrauwe van Frans van Waelscappel**, es vut causen gheweest dat de zelve huusvrauwe huer te purge ghestelt heeft voor de inquisiteurs ende die vanden gheestelijken hove tYpre volghende den inhouden van zeker acte ofte certificatie van dezelve vanden gheestelyken hove, die wy ulieden heeren hier inne ghesloten zenden.'

*Op 9 december bevestigt **Dieric Hauwe**, de **prochiepape** (=pastoor) van Belle, de ontmoetingen 'in het Belhout– tusschen ghesuspecteerde persoonen – maer niet in zulcken ghetalle, als by den zelve procureur gheschreven es.'*

Deze brief is interessant omdat de pastoor antwoord geeft op de vraag ' oft warachtich es, datter meer dan duusent zouden wesen binnen der voorseide stede ende prochie van Belle, die soms binnen vier, soms binnen zes, andere binnen acht jaeren, niet te biechte, noch ten helegghen sacramente gheweest en hebben ?'

*Hij verklaart dat 'zoot ooc warachtich es, datter diverssche oylicke rapaillen ende lieden van cleender estime zyn, **mueghelick tot ten ghetalle van hondert, hondertvyftich oft twee hondert**, anders den juusten nombre niet connende specificeren, mids tgroot ghetal van de communicanten **binnen der voorseide prochie** van Belle, als wel **beloopende tot ontrent drye duusent en half**.'*

*Pastoor Hauwe schat dus dat **zowat 5,5 procent** van de parochianen 'besmet' is met 'heresie', al toont hij zich vrij mild in zijn oordeel tegenover deze verdwaalde schapen:*

*'Welcke oilicke persoonen, zomtyts langhe zyn zonder jaerlicx voor huerlieder pasteur ende huerlieder ghecommiteerde te biechten ende ten helegghen sacramente te gaene, zo hy by den bouck die men danof hout, bevindende es. Nemaer en geloof niet, dat tzelve altyts gheschiet es by heresie, maer **meer uyt onachtsaemhey, insolentie ende naders by quaeden regemente**, mids dat hy den meestendeel van dien, ziet de kercke tzondaechs ende smesdaechs, dicwils frequenteren zonder yet te doene, daer duere men hemlieden zoude mogen jugieren suspect te wesene van heresie.'*

Uit: De Coussemaeker in 'Troubles

Pieter Brueghel de oude tekende in 1557 ' deze spotprent op de werkwijze inquisiteur van Vlaanderen, deken van Ronse Pieter Titelmans. Met de hulp van twee 'heelmeesters' voert hij hardhandig 'keisnijdingen' uit, in de hoop zijn patiënten van 'heresie' en andere gekheid te verlossen

'Den deken van Ronse in Vlaenderen' uit de verzameling Thysiana in Leiden.

11 december 1559

Pieter de Briefvere als contercolleur vande jare lix es beghelt by wetten ende raden xxij pond parisis – actum den xxvi in october 1559

Geconsenteert heere **Ghyselbrecht** ij oft iij zarksteen en zulck als de stede ter opperste speye heeft mids betalende vanden principallen coope ende vrechte van dien in de handen van de tesoriers - dien vijfte november 1559

Getaxeerd Gillis Clays als refectiemeester vande voorleden jare xlij pond parisis met zeker voyaage

Actum den xi in decembre xvc lix

De heren zijn ontevreden

Adrianus van Meerbeeck schreef:

Hier na doen de keyser van Spaignen vertrocken was, begonst men veel onder de princen vande Spaignaerden te spreken: dat den hertoghe van Alba den de keyser altoos plach te raden om de Nederlanders onder slavernye te brenghen, dat d'andere Spaignaerden gewoon waren te seggen dat die wel gheboorne mannen niet en behoorden te lyden – dat den keyser daerom gram zijnde tot den koninck gheseydt hadde in de teghenwoordigheyt vande princen van Orangien ende de grave van Soffu dat het Nederlandt voor den raedt der Spaignaerden bedorven soude worden.

Dese ende dierghelycke saecken wierden daer van de Spaignaerden gheseght – welcke des te liever van't ghemeyn volck ghehoort wierden omdat die van Antwerpen, Atrecht, Cameryck

ende van veel andere stede claeghden dat sy vande Spaignaerden grooten overlast gheleden hadden.

Daer was noch eene andere claghte, die nochtans seer verborgen was – te weten vande straffe placaten gemaect op 't feyt vande religie.